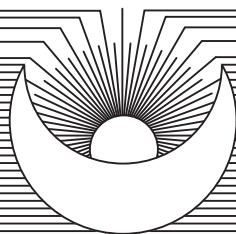
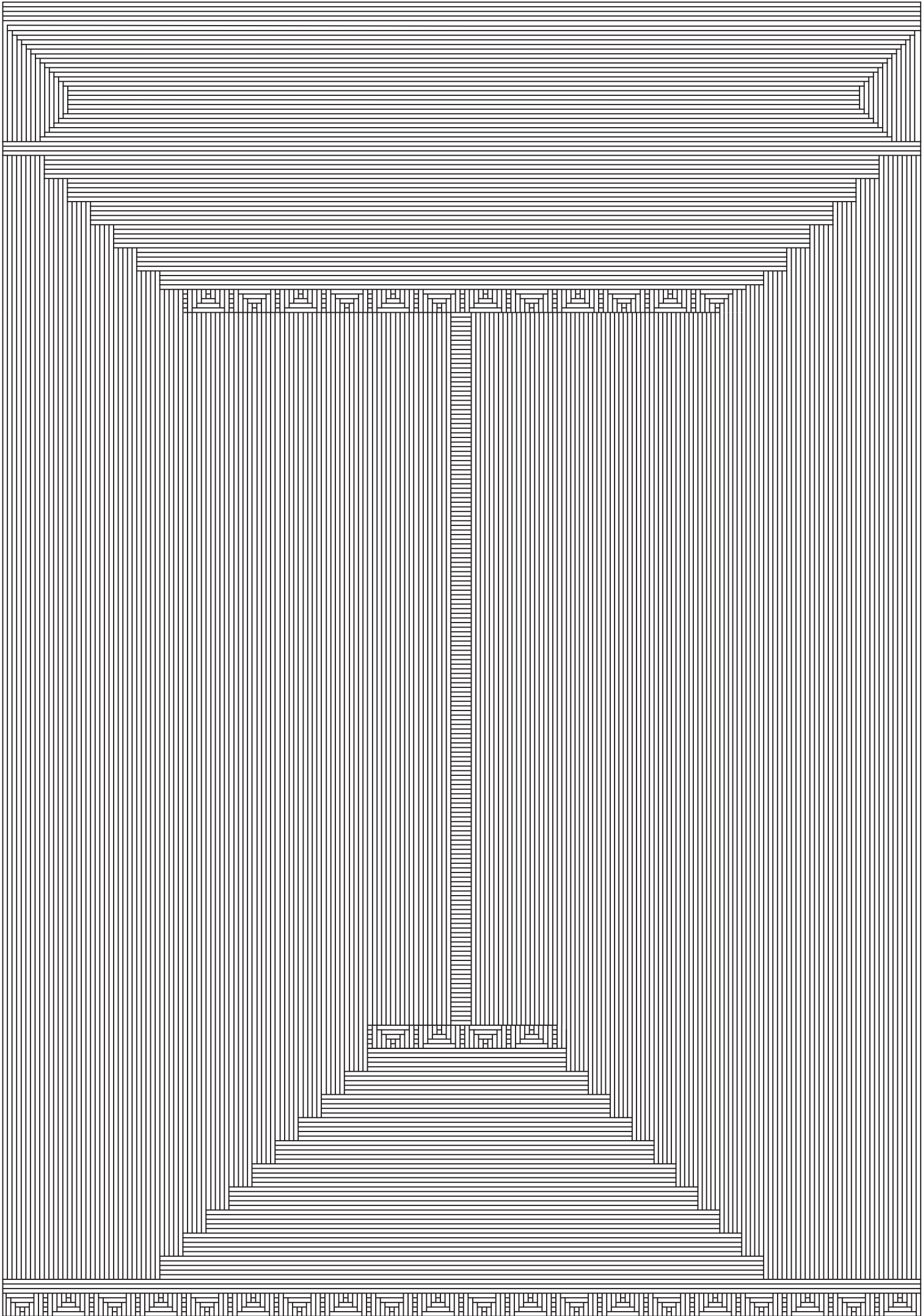

STANDARDS

HYDROBOTT
CENTRAL UNIT

2018

JURYRAPPORT 2018

Voor alweer de eenentwintigste editie – feest! – van het Steenbergen Stipendium bezocht de jury de afgelopen zomer vijf gerenommeerde Nederlandse kunstacademies (AKV | St. Joost in Breda, Willem de Kooning Academie in Rotterdam, HKU in Utrecht, KABK in Den Haag en Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam), elk met een afzonderlijke fotografieafdeling, om het eindexamenwerk van 72 fotografiestudenten te bekijken. Vijf van hen werden genomineerd (twee van de KABK, één van de HKU, één van de Willem de Kooning en één van Rietveld) en één van hen bleef uiteindelijk over als winnaar van het Steenbergen Stipendium 2018.

JURY

De jury bestond uit fotograaf Henk Wildschut, fotoboekenmaker en grafisch ontwerper Teun van der Heijden en fotografierecriticus Merel Bem. In nieuwkomer Teun vond de jury een prettige, analytische kracht en bovenal een scherpe kijker. Voor Henk – consistent, empathisch, nieuwsgierig – was dit zijn laatste jaar als jurylid. Merel nam het stokje over van afzwaaiend juryvoorzitter Caroline 'Nederland heeft geen mooiere prijs dan het Steenbergen Stipendium' von Courten, die alleen al een pluim verdient voor haar nauwgezette en uitgebreide verslagen van de afgelopen jaren (heel fijn ook voor haar opvolger).

BEVINDINGEN

De foto van vandaag is al lang geen foto meer. Het platte beeld aan de muur of in een boek kan net zo goed een film zijn of een installatie, een multimediapresentatie, een tekening, een tijdelijke flirt met een ander vakgebied zoals beeldende kunst of grafisch ontwerp. De fotografie is op zoek naar haar eigen grenzen, heet dat dan, en die tendens is al jaren waarneembaar op de Nederlandse kunstacademies. Ook dit jaar kwam de jury van het Steenbergen Stipendium daarvan veel voorbeelden tegen. Je zou daaruit kunnen concluderen dat de fotografie onder druk staat en dat het voor een fotografieprijs als het Steenbergen steeds moeilijker wordt om de eigen grenzen te bewaken. Hoever dein je mee op de golven van een zich naar alle kanten uitbreidend medium? Niettemin is er binnen de diverse vormen die de hedendaagse fotografie kan aannemen, nog altijd zoiets als wat

we hier maar even aanduiden als de 'fotografische gedachte': een verstilde concentratie die ten grondslag ligt aan het werk en van waaruit elke andere vorm buiten de fotografische volstrekt natuurlijk lijkt voort te komen. Op het ontwaren van dat typische fotografische oog hebben we dit jaar extra gelet, evenals op vakmanschap en het vertellen van een goed, afgerond verhaal waarin de juiste keuzes werden gemaakt.

De projecten die dit jaar werden genomineerd voor het Steenberg Stiepdium 2018 voldoen alle vijf aan deze criteria. Aan hun verkiezing gingen geen verhitte debatten of slaande ruzies vooraf; de nominaties kwamen snel en eigenlijk als vanzelf naar boven drijven. Daarbij moet worden opgemerkt dat helaas aan de andere zijde ook rap heel wat werk van de wagen kukelde, omdat het middelmatig was en niet in staat de fotografieclichés te ontstijgen. Wie graag de randen van het eigen medium opzoekt en daarbij de oversteek maakt naar een ander vakgebied, moet goed beseffen dat ook dat andere vakgebied aandacht en studie behoeft. De periferie van de fotografie biedt wat dat betreft geen ontsnapping; een kruisbestuiving met bijvoorbeeld installatiekunst behoort tot de mogelijkheden (graag zelfs), maar ontslaat de fotograaf vervolgens niet van de plicht om zich ook in de installatiekunst te verdiepen.

GENOMINEERDEN

Met plezier selecteerde de jury vijf jonge kunstenaars. Hun projecten vielen op door de professionele kwaliteit, vakkundigheid en schoonheid. Bovendien bezitten alle vijf het vermogen om middels het kleine, persoonlijke verhaal grote, breed gedragen thema's te verbeelden. Steeds gaat het om dezelfde vragen: wie ben ik, waar kom ik vandaan, waar hoor ik thuis en wat bepaalt mijn identiteit?

ELIZA BORDEAUX (NL, 1992)

Viering van Ontkenning of het Onbestemd Exotische

Willem de Kooning Academie, Rotterdam

Eliza Bordeaux is een van de bijna twee miljoen Nederlanders met wortels in Nederlands-Indië. Maar wat betekent dat? Op zoek naar haar verleden bezocht ze diverse Kumpulans, nostalgische Indische feesten waar wordt gedanst en zoete herinneringen worden opgehaald. Er zijn lekker hapjes, er staan palmbomen ter decoratie, er wordt gelachen – een bezoek aan de Kumpulan lijkt het perfecte avondje uit. Maar in de fotografische installatie van Bordeaux is de confetti grijs als een onweerslucht en staat de plastic potpalm een beetje lullig in de hoek.

Valt er wel zo veel te vieren, vraagt Bordeaux zich af. In bijna naïeve verwondering buigt ze zich over haar afkomst en over de rol die de Indische Nederlanders vervullen in Nederland. Waarom wordt er wel stilgestaan bij belangrijke gebeurtenissen uit de koloniale geschiedenis, worden er monumenten geplaatst en herdenkingsdiensten georganiseerd, maar staat bijna niemand stil bij de impact die het koloniale verleden, de verhuizing naar 'moederland' Nederland en de zogenaamd vlekkeloze integratie hadden?

Bordeaux' aanpak is open en speels. Ze wijst geen schuldigen aan, maar verbaast zich in gelijke mate over de Nederlandse onwetendheid over de Nederlands-Indische geschiedenis én over het vermogen van de generatie van haar vader om pijn en verdriet te negeren. Om er gewoonweg overheen te dansen. Haar verrassende, frisse manier van fotograferen en verbeelden reflecteert die verbazing, maar zet niemand in de hoek.

THERESA BÜCHNER (D, 1993) – *Demolding a Daughter*

Gerrit Rietveld Academie, Amsterdam

Een moeder en een dochter, en hoe een vanzelfsprekende relatie ook een van de ingewikkeldste kan zijn – daarover gaat de film van Theresa Büchner. *Demolding a Daughter* vertelt summier en geraffineerd het verhaal van een vrouw die haar leven wilde wijden aan de beeldhouwkunst en toen een dochter kreeg. Was hier sprake van opoffering? Had ze niet liever haar leven gegeven aan de kunst? De dochter, aanwezig in de voice-over, vraagt zich af wie haar moeder was voordat zij geboren werd. Ze vraagt zich af of haar moeder haar had gemogen. En zij – mag zij haar moeder eigenlijk wel? Deze vragen worden nergens expliciet beantwoord, wat heet: sommige worden niet eens gesteld, maar ze zijn wel sluimerend aanwezig.

In trefzekere, langzaam gefilmde beelden presenteert Büchner een half-duistere binnenruimte, die intiem is en tegelijk bol staat van de spanning, precies zoals een moeder-dochterverhouding kan zijn. Het publiek krijgt flarden informatie aangereikt. Hier schetst een dochter met minimale middelen een portret van haar moeder, vertolkt door een actrice die wat leeftijd betreft zowel de dochter als de moeder zou kunnen zijn. Maar hoe betrouwbaar is dat standpunt? De moeder creëerde een kind als was het een kunstwerk en nu kneedt dat kind op haar beurt haar moeder in de gewenste vorm. Feit en fictie lopen door elkaar. Af en toe geeft de dochter aanwijzingen aan de moederfiguur ('stop je handen nu weer in je zakken'). Ook hoor je opnamen van korte gesprekjes tussen Büchner en haar echte moeder, waarin Büchner haar moeder als het ware verleidt tot het doen van bepaalde uitspraken.

Niets is wat het lijkt in deze film. De kijker blijft met vragen achter. Wat gebeurde hier precies? Hoe goed ken je degenen die het dichtstbij je staan eigenlijk? En wie zegt dat jouw kijk op de ander de juiste is?

RENÉE HILHORST (NL, 1995) – *Negerzoenen in Frankrijk*

Hogeschool voor de Kunsten, Utrecht

Negerzoenen in Frankrijk is een liefdevol en eerlijk familieportret, gemaakt door iemand die vanuit verbazing en milde irritatie kijkt naar de mensen om zich heen. Renée Hilhorst filmde haar familieleden in en rond het huis in Noord-Frankrijk waar haar grootouders jaren geleden naartoe emigreerden en waar de fotograaf zelf deels opgroeide. Fragmenten van oude familiefilms, waarin een blond meisje met laarzen aan over het erf banjert en fruit plukt, onderstrepen een gelukkige jeugd. En ook vandaag de dag lijkt alles nog koek en ei; de kijker vergezelt de familie aan tafel en tijdens uitstapjes naar de plaatselijke markt. Tegelijkertijd wordt langzaam duidelijk dat hier nog een verhaal wordt verteld: dat van alledaags racisme en hoe diep dat zit. Hilhorst is allang niet meer dat kleine meisje. Ze stelt kritische vragen tijdens het eten, interviewt haar familieleden over 'buitenlanders', en brengt hen op een milde en respectvolle, maar ook snoeiharde manier in beeld. Haar film is geen aanklacht en ook geen pamflet; Hilhorst toont het onderwerp zoals het is. Ze registreert de clichéuitspraken over immigranten en laat tegelijkertijd subtiel zien dat haar eigen grootouders net zo goed buitenlanders zijn. Door het onderwerp niet te kapen en door niet keihard haar punt te willen maken, komt de boodschap des te harder binnen en ontsnapt ook de kijker niet aan de gedachte: Oja, zoiets zou mijn eigen oma ook kunnen zeggen, en hoe reageer ik dan eigenlijk?

Zoals eerder gezegd: de neiging van fotografen om hun heil te zoeken bij onder andere bewegend beeld is begrijpelijk, maar in het geval van *Negerzoenen in Frankrijk* bleef de fotografie glorieus overeind. De film werd prachtig poëtisch én geestig ge-edit en bevat lange shots en goede, fotografische kaders. Wat je ziet sluit aan bij wat je hoort, maar op geen enkel moment zijn de beelden een te letterlijke vertaling van de teksten.

DANIËL SIEGERSMA (NL, 1993) – *Anorak*

Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag

Voor *Anorak* verdiepte Daniël Siegersma zich als een betrokken antropoloog over de tradities en gebruiken van zijn geboortegrond Twente. Van huis uit kent hij die tradities niet, als kind hoorde hij niet bij de jongens die jaarlijks grote brandstapels in de hens mochten steken. Hij keek ernaar, maar kon er nooit helemaal bij komen. Hij woonde er, maar bleef altijd een beetje jaloers op degenen die er écht leken te wonen. Die gemoedstoestand verschafte de volwassen fotograaf het perfecte alibi om terug te gaan naar Twente (en het gebied net over de grens met Duitsland) en de oude Nedersaksische gebruiken vast te leggen.

Siegersma betuigt zich een goede fotograaf, zowel in zwart-wit als in kleur. Hij bleek in staat om een klassiek reportageonderwerp om te buigen naar een metaforische verbeelding over grote veranderingen in de maatschappij, over de steeds grotere verschillen tussen stad en platteland en het langzaam verdwijnen van plaatselijke gebruiken. Zijn persoonlijke betrokkenheid bij het onderwerp, dat wil zeggen zijn stiekeme verlangen om ook een keer mee te mogen doen met de mannen en jongens uit zijn omgeving, stond die verbeelding niet in de weg, integendeel: die zorgde ervoor dat zijn foto's regelmatig iets magisch kregen, alsof ze ook werden gemaakt door dat jongetje van lang geleden. Zijn stijl is registrerend en begeistert tegelijk.

Soms is het bijna niet voor te stellen dat Siegersma's foto's uit Nederland komen. Daarom zijn ze ook zo goed: dit – de paasvuren, het klootschieten, het oogstfeest – is Nederland, maar is dat wel zo? Wat weet de meerderheid van dit land nou helemaal van die streekgebonden tradities? Gelukkig mogen we er door de ogen van Daniël Siegersma naar kijken.

NADESHDA TITOVA (RUS, 1983) – *Ro'dina*

Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag

De quote, in witte letters op de donkere muur, zet de toon voor Nadezhda Titova's project *Ro'dina* (dat betekent 'thuisland' in het Russisch, maar verwijst ook naar nationale trots, verantwoordelijkheid ten opzichte van je land en verbondenheid door een gedeelde geschiedenis en cultuur). Er staat: '*Listen, criticism is allowed. You can criticize our homeland here in this apartment. But, when you've gone abroad, that's betrayal already. As if you're betraying me.*' Was getekend: *mom*.

Ro'dina laat zien wat er gebeurt wanneer de plek waar je vandaan komt en de mensen van wie je houdt niet langer je eigen politieke idealen en ideeën weerspiegelen. Titova verliet Rusland en met de afstand werd ook de kritiek op haar vaderland groter. Het veranderde met name de relatie met haar lieve, grappige, koppige en nationalistische moeder, en zorgde voor een gespleten identiteit.

In een korte film, gepresenteerd op twee schermen, plaatst Titova de warme intimiteit van thuis tegenover grote, massale bewegingen, zoals Russische parades, en de wat subtielere vormen van vaderlandsliefde, zoals de TV-zender die de hele dag nationalistische muziek uitzendt. De voice-over draagt een betoverend gedicht voor. Naast de film maakte Titova ook een fotoboek, waaruit dezelfde intimiteit en twijfel spreken.

Wederom is dit een groot (bijna te groot), actueel onderwerp dat op een genuanceerde en persoonlijke manier wordt verbeeld. In de zwart-wit wereld van vandaag waarin bevolkingsgroepen en landen regelmatig diametraal tegenover elkaar staan, zou je bijna vergeten dat het in al die gevallen uiteindelijk over individuele mensen gaat, mensen van wie we houden, maar die er soms andere politieke overtuigingen op nahouden. Wat doe je wanneer kritiek op die overtuigingen kan leiden tot het uiteenscheuren van je familie? Welke positie heeft een familie binnen het grote, historische verhaal? *Ro'dina* is Titova's dappere en diep betrokken poging om de boel bij elkaar te houden.

ACADEMIES

Twee jaar geleden werd besloten dat de jury van het Steenbergen Stipendium voortaan alleen nog kunstacademies met een aparte studierichting fotografie zouden bezoeken. Daarmee viel de AKI in Enschede af en bleven slechts vijf academies over: AKV | St. Joost in Breda, Willem de Kooning Academie in Rotterdam, HKU in Utrecht, KABK in Den Haag en Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam. Gezien de recente ontwikkelingen in de fotografie, kun je je afvragen of die aparte studierichting het juiste selectie criterium is. Fotografen leggen zich steeds vaker toe op andere presentatievormen, zoals film, installatie, sculptuur. Een onderwijsvorm waarin fotografiestudenten wegwijs worden gemaakt in zowel hun eigen vakgebied als de andere, de verschillende disciplines in elkaar overlopen en fotografie niet langer een afgebakend terrein vormt, is dan lang niet gek (zeker niet gezien de belangrijkste kritiek van de jury dit jaar: dat fotografiestudenten die graag interdisciplinair werken vaak niet genoeg weet hebben van de andere kunstvormen die ze gebruiken). Op de Willem de Kooning Academie lopen, ondanks dat hier nog altijd een aparte studierichting fotografie bestaat, de afdelingen al steeds meer door elkaar, en op de AKV | St. Joost vormen film en fotografie vanaf nu één richting. Wanneer de jury van het Steenbergen Stipendium blijft vasthouden aan de huidige selectiecriteria, blijft er straks geen academie meer over om te beoordelen. Tegelijkertijd is de jury erg enthousiast over de KABK, waar juist een sterke fotografieafdeling is. Wellicht dat studenten die binnen een duidelijk omschreven vakgebied vier jaar lang gestimuleerd worden om de diepte in te gaan, deze kwaliteit ook kunnen bewaken als ze de grenzen van hun vakgebied opzoeken. Het lijkt ons voer voor discussie voor de komende jaren.

AKV | ST. JOOST, BREDA

De studenten kregen hier letterlijk alle ruimte die ze zich maar konden wensen voor hun veelal ruimtelijke installaties. Dat leverde een aangenaam parcours op van werk dat in principe geen strobreed in de weg werd gelegd. Zo'n vrijplaats had mooie dingen kunnen opleveren. Helaas is ook dit jaar gebleken dat de eindexamenprojecten, positieve uitzonderingen uiteraard daargelaten, inhoudelijk (en soms ook fotografisch technisch) nog altijd achterblijven bij de rest van de bezochte academies. Het niveau is te laag. Bovendien maakt

de afdeling een rommelige indruk; pas tijdens het bezoek van de jury, en nadat er vruchteloos was gezocht, bleek dat vier studenten op de lijst op het laatste moment hun eindexamen niet gehaald hadden. Dit was niet gecommuniceerd en bij navraag bleek dat zelfs de overige studenten dit pas op het allerlaatste moment te horen hadden gekregen. Een paar van hen hadden nog vlak voor de opening van de eindexamenexpositie hun presentatie naar een andere locatie moeten verhuizen. Dit alles wekt jammer genoeg, en hopelijk ten oprechte, de indruk dat de begeleiding vanuit de school te wensen overlaat. Jammer ook voor de studenten; ze waren er niet allemaal, maar degenen die er waren, ontvingen het bezoek enthousiast en professioneel.

WILLEM DE KOONING ACADEMIE, ROTTERDAM

Wat in het vorige juryrapport werd vastgesteld geldt eigenlijk nog steeds: de fotografieafdeling van de WdK wordt steeds beter en professioneler. Maar het kwam dit jaar nog te vaak voor dat studenten (en hun begeleiders) niet op de hoogte leken te zijn van de recente ontwikkelingen in de fotografie, of zich daar in elk geval geen rekenschap van hadden gegeven. Sterk werk werd afgewisseld met werk dat voor het eindexamen echt te zwak was en te weinig lef toonde. Bovendien schitterden tijdens de eindexamenexpositie de studenten zelf door afwezigheid, waardoor het bezoek weinig urgentie voelde bij het bekijken van hun projecten.

HKU MEDIA SCHOOL, UTRECHT

Wat sfeer betreft zat het hier, net als vorig jaar, goed: alle studenten waren present en bleken meer dan bereid een toelichting op hun werk te geven. Samen met de KABK in Den Haag is de HKU koploper als het gaat om representatie. Anders dan het voorgaande jaar was de grote gemeenschappelijke hal (een moeilijk locatie vanwege het gebrek aan muren en de overdaad aan zonlicht) minder strak opgedeeld in vooraf getimmerde hokjes; het leek alsof de studenten iets meer vrijheid hadden gekregen bij het opstellen van hun werk. Niettemin hadden de vele fotografische installaties, een ontwikkeling die ongetwijfeld vanuit de academie wordt gestimuleerd, nog net iets beter inhoudelijk begeleid en gefaciliteerd kunnen worden, zodat incidentele en onnodige hoogdravendheid er tijdig uitgefilterd had kunnen worden.

KABK, DEN HAAG

Meer dan die van de andere academies maakte de fotografieafdeling van de KABK de aansluiting met het professionele veld. De eindexamenkandidaten, die stuk voor stuk bij hun werk stonden en, indien gewenst, niet schroomden uitleg te geven, bleken te beschikken over goede voelsprietten. Hun werk toonde over het algemeen lef en realiteitszin, zat vakkundig goed in elkaar en was uitdagend genoeg voor een publiek dat op de hoogte is van de nieuwste fotografische ontwikkelingen.

GERRIT RIETVELD ACADEMIE, AMSTERDAM

Met presentatie en bewegwijzering zat het dit jaar goed op de Rietveld Academie. Het eindexamenwerk vormde een overzichtelijk 'treintje' in een lange gang in het Benthem Crouwelgebouw en (bijna) alle studenten waren present om toelichting te geven op hun werk. Van oudsher is de fotografieafdeling hier meer gericht op aansluiting met het conceptuele beeldende kunst-veld, dan met de traditionele fotografiewereld. Voor die aparte benadering is veel te zeggen, maar in dit geval viel het resultaat in de praktijk een beetje tegen. De meeste projecten wisten slechts deels te overtuigen en waren vlees noch vis. Door je als fotografieafdeling op de beeldende kunst te richten, vergroot je natuurlijk de kans dat studenten in die wereld terecht komen. Maar de kans is net zo groot, zo niet groter, dat ze uiteindelijk tussen wal en schip vallen.

WINNAAR 2018

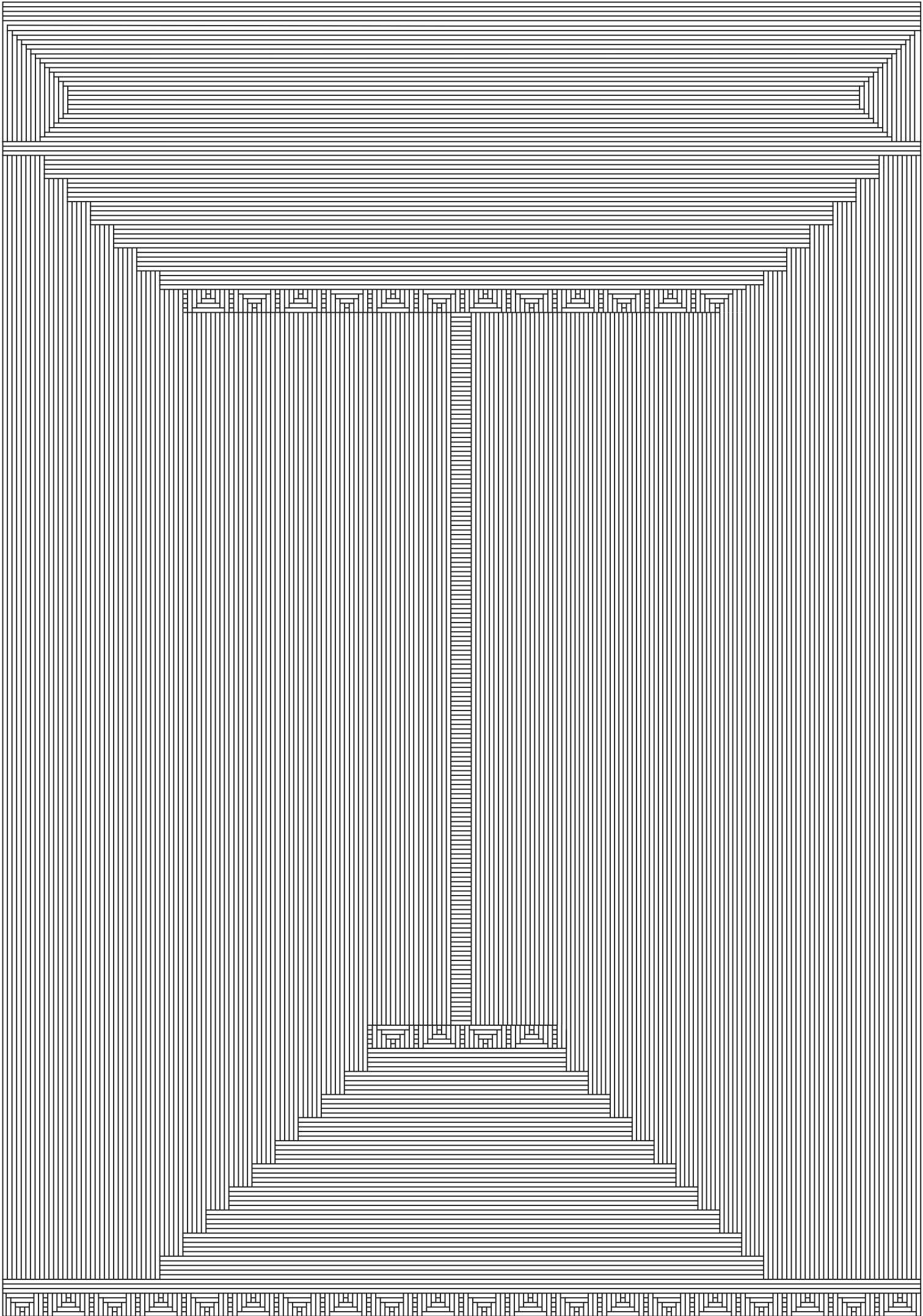
De jury van het Steenberg Stipendium heeft unaniem gekozen voor Daniël Siegersma als winnaar van het Steenberg Stipendium 2018.

Voor het project *Anorak* verdiepte Siegersma zich als een betrokken antropoloog over de tradities en gebruiken van zijn geboortegrond Twente. Hij bleek in staat om een klassiek reportageonderwerp om te buigen naar een metaforische verbeelding over grote veranderingen in de maatschappij, over de steeds grotere verschillen tussen stad en platteland en het langzaam verdwijnen van plaatselijke gebruiken. Zijn presentatie is volledig in balans; alles klopt en elk onderdeel versterkt het andere. Siegersma toont zich niet alleen een fotograaf die het medium tot in de puntjes beheerst, hij begrijpt ook wat er leeft in de fotografie van vandaag. Een film, een attribuut, een boek – dat alles nam hij op in zijn presentatie, maar zonder de regie uit handen te geven of de controle over zijn installatie te verliezen. De extra onderdelen bekrachtigen juist zijn foto's en dragen stuk voor stuk bij aan de kern van het verhaal dat hij wil vertellen. De jury is onder de indruk van de zelfverzekerde en professionele wijze waarop Siegersma zijn persoonlijke onderwerp beheerst. Hij had het lef om, ten behoeve van het geheel, elementen uit het verhaal weg te laten of op een minimale manier te laten zien. Zo boetseerde hij een presentatievorm die toegankelijk is en tegelijkertijd de magie en de betovering van zijn onderwerp in stand weet te houden.

Merel Bem (voorzitter)

Teun van der Heijden

Henk Wildschut

STENDBOEN STENDBOEN
STENDBOEN STENDBOEN

WINNAARS
WINNAARS
WINNAARS

- 2018 **DANIËL SIEGERSMA** , Den Haag
- 2017 **ELINE BENJAMINSEN**, Den Haag
- 2016 **KIMMO VIRTANEN**, Den Haag
KATERYNA SNIZHKO, Amsterdam
- 2015 **ESTHER HOVERS**, Den Haag
- 2014 **OLYA OLEINIC**, Den Haag
- 2013 **JAYA PELUPESSY**, Utrecht
- 2012 **OLA LANKO**, Amsterdam
- 2011 **RAOUL DE LANGE**, Den Haag
- 2010 **HRAIR SARKISSIAN**, Amsterdam
- 2009 **JORIS JANSEN**, Den Haag
- 2008 **MAGDALENA PILKO**, Den Haag
WILLEM POPELIER, Den Haag
- 2007 **BREGJE VAN DEN BERG**, Den Haag
MARK VINCENT HOUSTON, Amsterdam
- 2006 **CHRISTIAN VAN DER KOOY**, Den Haag
HANNAH HORSCH, Enschede
THIJS KOELINK, Utrecht
- 2005 **WYTSKE VAN KEULEN**, Breda
LINDA MARIA BIRBECK, Utrecht
- 2004 **YVONNE LACET**, Utrecht
ELZA JO VAN REENEN, Den Haag
- 2003 **MARCEL BORSTEN**, Utrecht
JAAP SCHEEREN, Breda
- 2002 **PETRA STAVAST**, Breda
HOLGER NIEHAUS, Enschede
- 2001 **MYNE SOE-PEDERSEN**, Amsterdam
JUDITH VAN IJKEN, Utrecht
- 2000 **KIM KRIJNEN**, Breda
HANNEKE FRANSSSEN, Breda
- 1999 **THOMAS SCHLIJPER**, Utrecht
- 1998 **ANDREA STULTIENS**, Utrecht

